Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2011 жыл 22-чи декабрь, орта кюн.
№ 243 (18914)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Тюбешиу

Дмитрий МЕДВЕДЕВ:

«Единая Россияны» башчылары бла оноучулары партияны членлери болургъа керекдиле»

«Единая Россияны» активи бла тюбешиуню башлай, Дмитрий Медведев партиягъа Къырал Думада жангы,бютюн къыйын болумлада ишлерге тюшеригин белгилегенди. Аны баш борчларындан бири уа Владимир Путин президент айырыулада хорларча этиудю. «Бизни кандидатыбыз Владимир Владимирович Путин айырыулада тюзлюк бла хорлар, алай бла халкъ анга эрттеден бери ышанып келгенин жангыдан къатлар ючюн къолубуздан келгенни аямазгъа керекбиз»,-дегенди Президент.

Ол «Единая Россия» партияны Къырал думагъа айырыулада хорламы бла алгъышлагъанды, ол бизни барыбызны да хорламыбызды,дегенди. Аны оюмуна кёре, гражданла, аны ючюн къол кётюрюп, партияны ишине багъа бичгендиле. «Ол себепден биз, не да этип, аланы ышаныулукъларына кертичи болургъа, ала сокъуранмазча этерге керекбиз»,-деп чертгенди къырал башчы. «Ол уллу да, къыйын да ишди, аны тамамларгъа тынч боллукъ тюйюлдю. Алай ол партиягъа кибик, саулай жамауатха да игиди»,-деп къошханды Дмитрий Медведев.

Аны оюмуна кёре, политика конкуренция кючлене баргъан болумлада башчылыкъ этиуюн сакълар ючюн, «Единая Россия» заманнга кёре ишлерге, бютюнда тири болургъа тийишлиди. «Ол баямды. Партияны тамыры бла тюрлендирмей,жангыртмай жарарыкъ тюйюлдю. Аны бир тюрлю сейирлиги жокъду. Бизге жангы ниетле, жангы адамла керекдиле. Биз къыралны къадарына къайгъыргъанланы барысы бла да бирге ишлерге итинирге, кимге да ачыкъ болургъа керекбиз»,-дегенди къыралны Президенти.

Партия жууаплылыкъны юсюнден айта, Дмитрий Медведев «Единая Россияны» башчылары, айырыулада партия тизмелени лидерлери барысы да партияны членлери болургъа керекдиле деп,сёзню алай салады. «Жаланда ма ол заманда ийнанырыкъдыла бизни гражданларыбыз партия кимни эсе да къуллугъунда кётюрюр ючюн неда айырыуланы тирмени болур ючюн къуралмагъанына»,-деп къошханды ол.

Партияны членлери, Президент акъыл этгенден,аты-саны болсун деп бардырылгъан жыйылыулагъа жюрюгенлерин къоюп,адамланы сейирлери бла жашаргъа, партияны битеу башламчылыкъларына тири къатышыргъа, битеу ишлерин,муратларын да аны бла байламлы этерге борчлудула.

Тюбешиуню ахырында партияны Генеральный советини члени Владимир Мединскийни: «Сиз кесигизни «Единая Россия» партияны члени болуп кёремисиз?»,- деген соруууна жууап бере, Дмитрий Медведев: «Партия берген онгну хайырланып властьха келген оноучу,башчы партиядан кери болургъа эркин тюйюлдю. Алай этиу уллу адепсизликди. Кесими юсюмден айтханда уа, мен ал сёзюмде да белгилегенме башчыла барысы да партияны кесинде болургъа кереклисин. Мында бир тюрлю айырыу болмазгъа керекди»,-деп чертгенди.

Артдаракълада къырал башчыны пресс-секретары Наталья Тимакова былай ангылатханды: «Дмитрий Анатольевич президент болгъан къадарында партиядан тышында къаллыкъды».

Тюбешиуде Дмитрий Медведев Федеральный Жыйылыугъа посланиясында шёндюгю политика болумну юсюнден оюмун билдирирге эмда келир заманнга борчланы да туура этерге сюйгенин айтханды. «Къыралда халны, мени кесими сезимлерими, партия кюч алса, жууукъ заманлагъа, кандидатыбыз хорласа уа узакъ болжалгъа белгиленнген ишлени юслеринден бютюн тынгылы хапар айтыргъа сюеме»,-дегенди Президент.

Татьяна ГЕДГАГОВА,
«Единая Россия» партияны регион бёлюмюню исполкомуну аппаратыны пресс-секретары.

ПАРЛАМЕНТНИ КОМИТЕТЛЕРИНДЕ

Культура эсгертмеле къоруулауну излейдиле

Республиканы Парламентини культура жаны бла комитети кесини ахыр жыйылыуун тышында, украинлы жазыучу Марко Вовчок атлы музейде, бардыргъанды. Анда сёз КъМР-ни халкъларыны культура хазналарыны объектлери (тарыхны бла культураны эсгертмелери) къалай сакъланнганларыны юсюнден баргъанды. Аны юсюнден билдириу бла депутатланы алларында культура министр Руслан Фиров сёлешгенди.

Ол 2010 жылда ведомствону структурасында Культура хазнаны сакълауну къырал управлениясы къуралгъанын билдиргенди. Бизни республиканы жеринде эсгертмелени саны Россейни кёп регионларындан эсе аслам болгъанлыкъгъа, аллай управление регионда кибик, РФ-де да бек ахырында къуралгъанладан бири болгъанын, кёп проблемала да ма адан чыкъгъанларын чертгенди. Республикада, башха субъектлени асламындача, «КъМР-ни археология картасын» къурар ючюн битеулю археология тинтиуле бардырылмагъанларын айтсакъ да тамамды,дегенди.

Жюрютюлген законодательствогъа кёре, археология эсгертмеле приватизация этилмейдиле эмда къырал иеликдедиле. Аланы тёгерекдеги жерлени уа жер-жерли самоуправленияны органлары арендагъа неда энчи иеликге берип къоядыла. Министр билдиргенича, эгертмеле болгъан жерлеге дайым да барып къарау мюлк ишле алагъа уллу хата салгъанларын ачыкъларгъа онг береди. Бусагъатда Управленияда жер участкаланы хайырланыу жаны бла комиссия къуралгъанды. Ол законодательство къалай сакъланнганына контроль этерге болушады.

Культура хазналаны къолгъа этер мурат бла эсгертмелени чачыу,тонау ишле да болгъанлары ачыкъланнганды. Право низамны сакълаучу органланы ол законсузлукъну тохтатыргъа къолларындан келмейди.

Тарых эмда культура эсгертмелени ачыкълау, тинтиу эмда паспортла къурау да бек магъаналы борчду. Жангы объектлени культура хазнагъа санау бла къалыу, артда уа реестрге къошуу жаны бла иш да ма анга киреди. Паспортла алгъын да жарашдырылгъандыла, алай ала шёндюгю заманнга келишмейдиле. Бюгюнлюкде эсепде болгъан 425 тарых эмда культура эсгертмеге, жангыдан ачыкъланнганладан да 100-ден асламысына паспортизация этерге керек болуп турады. Алай ахча къытлыкъ ол ишни бардырыргъа онг бермей турады.

КъМР-ни Парламентини депутаты, Культура жаны бла комитетни председателини орунбасары Аслан Бесланеев законну къабыл кёрген азды, ол толтурулурча этерге керекди, къуру министерствону кючю бла уа алай этген къыйынды,дегенди. Профильли комитетни председатели Рахайланы Анатолий да ол оюмну тюзге санагъанды. Ол «Къабарты-Малкъар Республиканы Административ право бузукълукъланы юсюнден кодексине тюрлениуле кийириуню юсюнден» Законнга кёре тарых неда культура магъанасы болгъан объектге хата салгъандан неда аны гунч этгенден жаланда тазир алынып къалгъанын эсгертип, башха тюрлю мадарла керекдиле,дегенди.

Жыйылыугъа къатышханла, битеу айтылгъан оюмланы, кёргюзтюлген шартланы эсге алып, бир къауум рекомендацияла чыгъаргъандыла. Къысха айтханда, жыйылыуда баргъан ушакъ магъаналы болгъанды, ол хайыр келтирмей къоярыкъ тюйюлдю.

Бэлла УРУСМАМБЕТОВА.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ТЮБЕШИУ

Адамланы ышаныулукъларын къайтарыргъа

КъМР-де Ич ишле министерствода Жамауат советни жангы къауум айырылгъанды. Быллай орган алгъын да бар эди, алай бардырылгъан реформаладан сора уа ол жангыдан къуралгъанды. Бу кюнледе уа советни келечилери, журналистле бла тюбешип, тамамларгъа белгилеген жумушларыны юслеринден билдиргендиле.

Советни башчысы Валерий Балкизов айтханнга кёре, бу жамауат организация право низамны сакълаучу органланы бла халкъны арасында байламлыкъланы къурар, полицияны даражасын кётюрюр, полициячылагъа адамланы жанындан ышаныулукъну къайтарыр мурат бла къуралгъанды. Аны жангы къаууму ишлеп башлагъанлы жаланда ай бла жарым болады. «Полицияны юсюнден» закон къалай толтурулгъанын, ич ишле органлада болгъан проблемаланы, адамланы жарсыуларын сюзерча площадка жарашдырылгъанды», - дегенди ол.

Битеу да бирге уа советге 15 адам киредиле, ала республикада белгили жамауат эм дин къуллукъчуладыла. Ала полициячыланы жумушлары бла байламлы документлени тинтирге, органны ишин игилендириу жаны бла тюрлю-тюрлю предложенияла берирге эркиндиле. Аны членлери гражданланы хар геуюрге кюнде эрттенликде 10 сагъатдан 14 сагъатха дери приёмгъа аладыла. Советни 2012 жылгъа ишини планы да къабыл этилгенди.

Жыйылыуда дагъыда советни членлери - КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакъулланы Борис, КъМР-ни Тиширыуларыны союзуну башчысы Раиса Шорова, орусланы «Вече» миллет-культура аралары таматасы Анатолий Канунников да сёлешгендиле. Раиса Шорова оюм этгенден, МВД-да Жамауат совет къуралгъаны магъаналы ишди. «Биз юйюрлени къоруулаугъа энчи эс бурабыз. Сабийни юйретиу андан башланады, бюгюнлюкде республикада болум къайтарылмаз ючюн а, ала бла ишлерге тийишлиди», - дегенди.

Зумакъулланы Борис республикада хар ким да мамырлыкъны, динле, миллетле аралы келишиулюкню сакълаугъа къошумчулукъ этерге борчлу болгъанларын белгилегенди. Ол республикада адамны праволарын сакълаугъа энчи эс бурулгъанын айтханды. «Быйыл Къабарты-Малкъаргъа Европарламентни Адамны эркинликлери жаны бла комиссары Томас Хаметберг, башха правозащитникле келгендиле. Ала бизде кемчиликле энтта болгъанларын белгилегендиле, алай республика ачыкъ болгъанын, граждан общество бла власть органла адамны эркинликлерин сакълау жаны бла уллу иш бардыргъанларын чертгендиле», - дегенди.

Борис Мустафаевич кёп болмай РФ-ни Президентини Север-Кавказ федеральный округда толу эркинли келечиси Хлопонинде регионда адамны праволары жаны бла келечилери бла тюбешиую болгъанын да айтханды. Ол полпред граждан обществону бу институтуна уллу магъана бергенин чертгенди. Жыйылыуда башха вопросла да кётюрюлгендиле. Ахырында советни членлери жангы орган хайырлы ишлеригине ышаннганларын айтхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жыйылыу

Ахшы тюрлениуле баямдыла

Къабарты-Малкъарны Жамауат палатасында, тёртюнчю пленар жыйылыуу саулукъ сакълау сферада этилген рекомендацияланы жашауда къалай бардырылгъанларына жоралланнганды. Министри Фатимат Амшокова республикада саулукъ сакълау система къалай айныгъанына, аны проблемаларыны юслеринден доклад этгенди. Ол билдиргенича, КъМР-ни Правительствосу «2011-2012 жыллада Къабарты-Малкъарда саулукъ сакълау системаны жангыртыуну программасын» къабыл кёргенди. Аны чеклеринде медицина персоналны иш хакъы отуз процентге ёсгенди. Ол асламысында кёллендирген ахча къошакъланы хайырындан болгъанды. Аланы ёлчеми уа врач пациентге къалай къарагъанына, диагнозну не къадар тюз салгъанына, аурууну аллындан окъуна билгенине кёре къуралады.

Министерство Борчлу халда медицина страхование этиу фондну республикада бёлюмю бла бирге кюндюзгю стационарланы ишлерини юсюнден буйрукъ этгенди. Аланы барысында да пациентлеге кезиулю эм экстренный халда къарайдыла. Дагъыда программасыны чеклеринде онкология, кардиология, травматология, акушер-гинекология, неонатология жаны бла эм башха аурууларлы болгъанлагъа болушлукъ этиуню жангы стандартлары кийирилгендиле, деп билдиргенди министр.

Медицина персоналны хазырлаугъа да энчи эс бёлюннгенин айтханды Фатимат Каральбиевна. Алай бла келир жыл 89 адамны окъургъа иерикдиле. Кадрла жетишмегенлери себепли министерство 88 выпускник бла ала билимлерин интернатурада бла клиника ординатурада ёсдюрюрча келишимле этилгендиле.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Билдириу

РФ-ни Президентин айырыула аллы агитациягъа къатышырыкъланы эслерине

Тохташдырылгъаныча, 2012 жылда 4-чю мартда РФ-ни Президенти сайланырыкъды. Ол кюн дагъыда жер-жерли самоуправленияны представительный органларына депутатла айырыллыкъдыла. Аны бла байламлы эмда «Россей Федерацияны Президентин айырыуну юсюнден» 2003 жылда 10-чу январьда чыгъарылгъан 19-ФЗ номерли Федеральный законнга эмда «Жер-жерли самоуправленияны депутатларын айырыуну юсюнден» 2003 жылда 20-чы августда чыгъарылгъан 74-РЗ номерли республикалы законнга тийишлиликде «Заман» газет кесини бетлеринде айырыула аллы агитация материалланы басмаларгъа хазыр болгъаныны юсюнден билдиреди. Алагъа бёлюнюрюк басма жерни ёлчеми 600 квадратный сантиметрди, багъасы бир квадратный сантиметр ючюн 80 сомду.

Къууанчлы иш

Газаланы Сауарбий – генерал-майор

Кёп болмай Москвадан къууанчлы хапар келгенди. РФ-ни Президентини Указы бла Газаланы Ахматны жашы Сауарбийге генерал-майор чын берилгенди.

Газа улу Нальчикде 3723-чю аскер бёлюмде взводну башчысы болуп башлагъанды кесини аскер къуллугъун. Ызы бла ол дагъыда кёп жерледе ишлегенди, ол санда РФ-ни МВД-сыны ич аскерлери Нальчикде батальонуну командири, Ингушетия Республикада РФ-ни Ич аскерлерини группировкасыны командующийи болуп тургъанды.

Ол кезиуде уа республиканы башчысы Юнус-Бек Евкуров ич аскерлени профессионал байрамлары бла алгъышлай, Газа улуну аты бла телеграмма жиберген эди. Анда уа былай жазылып эди: «Бюгюнлюкде группировка Ингушетия Республикада къырал салгъан борчланы бет жарыкълы толтурады, экстремизмге эм терроризмге къажау ишлеге тири къатышады. Аны ючюн жюрек ыразылыгъымы билдиреме. Сизни жигитлигигиз, къыралгъа этген антыгъызгъа кертичилигигиз республикада право низамны жалчытыугъа, мамырлыкъны сакълаугъа уллу себеплик этедиле».

Бюгюнлюкде уа Газаланы Сауарбий РФ-ни МВД-сыны ич аскерлерини Владикавказда биригиуюню командириди.

Басма

Тукъумгъа аталгъан китап

Бабугент элде Атабийланы Камалны жашы Борисни «Атабиевы. Мухольская ветвь» деген китабыны презентациясы болгъанды. Анга Атабийланы тукъумну, районну жамауатыны келечилери эм Нальчикден да къонакъла къатышхандыла.

Китапда Малкъарны бек уллу тукъумларындан бири къалай къуралгъаныны, аны келечилери халкъларыны тарыхында къаллай ыз къойгъанларыны юслеринден айтылады. Юлгюге автор кёп таурух да келтиреди.

Атабийланы Борис школгъа Орта Азияда баргъанды, бошагъан а Огъары Малкъарда этгенди. 34 жылны Бабугент элни орта школунда сабийлени орус тилге бла литературагъа юйретгенди. Пенсиягъа чыкъгъанлыкъгъа уа, ол заманын бошуна жибермейди. Анга бу китап да шагъатлыкъ этеди.

БЁЗЮЛАНЫ Залина.
Черек районну администрациясыны пресс-службасы.

Жангы жылгъа хазырлана

Назыла кёпдюле, сюйгенинги сайла

Назысыз,мандаринлесиз биз жууукълашып келген байрамны кёз аллыбызгъа келтиралмайбыз. Насыпха, бизде аланы эркин сатып алыргъа онг барды.

Бу кюнледе Нальчикде Абхазия майданда ёлкаланы ярмаркасы кенг жайылыпды. Анда гитче, уллу учуз багъагъа терекле бардыла, къайсын сюйсенг да сайла. Аланы алыргъа кёпле сабийлери бла келедиле. Ол да бошдан тюйюлдю. Жангы жылны жомагъы назыдан башланады.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

Жазылыу-2012

Заман кетип барады

Сыйлы жамауат!

Миллет газетибизге жазылыу бошалыргъа бек аз заман къалгъанды. Сиз алыкъа бу магъаналы жумушну тамамларгъа жетишалмай тура эсегиз, бир амал табыгъыз да, почтагъа атланыгъыз.

Жангы 2012 жылда да сизни бла сау-эсен тюбеширбиз деп ышанабыз.

«Заман» газетни редколлегиясы.

Бизни индексибиз - 51532

«Ёксюзлени аш хазырларгъа, быстыр жууаргъа окъуна юйретеме» 2 бет

Хапарларын аятлагъа тенг этгенди 3 бет

«Бизде кёпле болушлукъ табадыла» 3 бет

Дин ахлула бизге аман кёзден нек къарадыла? 4 бет

Ахшы тюрлениуле баямдыла

Ахыры.
Аллы 1-чи бетдеги.

Жангыртыуну программасыны чеклеринде 28 багъыу учреждениягъа ремонт этилликди, бусагъатдагъы 1080 оборудование алынырыкъды, диагностикаиы, багъыуну эм реабилитацияны жангы амаллары хайырланылып башларыкъдыла.

Жамауат палатаны келечиси, журналист Марина Чернышёва элледен адамлагъа жыл сайын медицина-социальный экспертизаны ётер ючюн, шахаргъа келирге, талай комиссияны ётерге керек болгъанларын чертип, ол системаны женгиллендирирча къаллай мадарла этилгенин соргъанды.

Фатимат Амшокова айтханнга кёре, бу соруулану башха федеральный учреждение тамамлайды. Болсада белгиленнген проблема бла алагъа да кёпле келеди. Алагъа министерствону жанындан болушлукъ этиледи.

Жамауат палатаны башчысы Пшикан Таов жыйылгъанланы эслерин талай проблемагъа бургъанды. Ол санда больницаны баш врачыны бла башхаланы хакъларыны араларында асыры уллу айырмалыкъ болгъанына, министерствону жанындан багъыу учреждениялада коррупцияны къурутурча не мадарла этилгенлерине, врачла сатыугъа алыкъа чыкъмагъан дарманланы рецептледе нек жазгъанларына, бир препарат бир аптекада бирсиндген эсе багъа нек сатылгъанына, бир-бир врачла больницагъа кеслерини энчи мюклеринеча нек къарагъанларына да.

Министр бу вопросланы ол къуруда кётюргенлей тургъанын айтханды. Больницагъа жатхан адамгъа, дарманланы къайдан табайым деп, аптекалада айланыргъа тюшеди. Аланы кёбюсю энчи предпринимательлени кюлларындадыла. Ала препаратланы къайдан алгъанлары, кереклича болумлада тутханлары бла къалгъанлары белгисизди.

Учреждение ауругъанланы дарманла бла кеси жалчытыргъа керекди. Саулукъ сакълау системада да, кёп башха сферералада, ахча жетишмейди. Алай болгъан ырысхы тийишлиса кёрыстулса, бу проблеманы азайтыр онг барды. Дагъыда саулукъларына стационарда талай рекомендацияла бергенди. Ол санда мюклтехника базаны кюлендирию юсю бла медицина болушлукъ этиную жангы даражагъа чыгъарыргъа, саулай да системаны жангытыу ишни бардырыргъа.

Андан сора да, жыйылыуда КъМР-ни Жамауат палатасында Старейшинала совет къурауну юсюнден да айтылгъанды. Аны бла борчу республикада граждан обществону айныгъыу эм кючлендириу бла байламлы чыкъгъан проблеманы тамамлауча предложенияла беригреди.

Советни башчысына бирча къол кётюрюу бла Жамауат палатаны келечиси Зауби Нахушев айырылгъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Документле

Зольск муниципальный районну Залукокоаже шахар поселение, Белокаменское,Залукодес,Зольское,Каменномостское,Камлюко,Кичибалыкъ, Малка,Приречное,Псынадаха,Сармаково,Светловодское,Совхозное,Хабаз,Шордаково,Этоко эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Зольск территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2011 жылда 13-чю декабрьде Нальчик ш. №19/1-5

«Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини эмда референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» Федеральный законну 24-чю статьясыны 4-чю пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияланы юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законну 1-чи статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде эмда Зольск муниципальный районну Залукокоаже шахар поселенисыны, Белокаменское, Залукодес, Зольское, Каменномостское, Камлюко, Кичибалыкъ, Малка, Приречное, Псынадаха, Сармаково, Светловодское, Совхозное, Хабаз, Шордаково, Этоко эл поселенияларыны жер-жерли самоуправление Советлерини тилеклери бла Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1.Зольск муниципальный районну Залукокоаже шахар поселение, Белокаменское, Залукодес, Зольское, Каменномостское, Камлюко, Кичибалыкъ, Малка, Приречное, Псынадаха, Сармаково, Светловодское, Совхозное, Хабаз, Шордаково, Этоко эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Зольск территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыргъа.

2.Бу бегимни асламлы информацияны органларында басмаларгъа эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салыргъа.

Айырыу комиссияны Председатели **В.М.ГЕШЕВ**
Айырыу комиссияны Секретары **АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.**

Эльбрус муниципальный районну Тырныауз шахар поселение, Бедик,Быллым,Огъары Бахсан,Кёнделен,Лашкута,Эльбрус эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Эльбрус территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2011 жылда 13-чю декабрьде Нальчик ш. №19/2-5

«Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини эмда референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» Федеральный законну 24-чю статьясыны 4-чю пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияланы юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законну 1-чи статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде эмда Эльбрус муниципальный районну Тырныауз шахар поселенисыны, Бедик,Быллым,Огъары Бахсан,Кёнделен,Лашкута,Эльбрус эл поселенияларыны жер-жерли самоуправление Советлерини тилеклери бла Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1.Эльбрус муниципальный районну Тырныауз шахар поселение, Бедик,Быллым,Огъары Бахсан,Кёнделен,Лашкута,Эльбрус эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Эльбрус территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыргъа.

2.Бу бегимни асламлы информацияны органларында басмаларгъа эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салыргъа.

Айырыу комиссияны Председатели **В.М.ГЕШЕВ**
Айырыу комиссияны Секретары **АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.**

Терк муниципальный районну Терек шахар поселение, Арик,Белоглинское, Огъары Акъбаш,Огъары Курп,Джулат,Дейское, Инаркой,Интернациональный,Красноармейское,Тёбен Курп,Жангы Малкъар, Ново-Хамидие,Плановское,Тамбовское,Терекское, Урожайное,Хамидие эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Терк территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2011 жылда 13-чю декабрьде Нальчик ш. №19/3-5

«Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини эмда референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» Федеральный законну 24-чю статьясыны 4-чю пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияланы юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законну 1-чи статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде эмда Терк муниципальный районну Терек шахар поселенисыны, Арик,Белоглинское, Огъары Акъбаш,Огъары Курп,Джулат,Дейское, Инаркой,Интернациональный,Красноармейское,Тёбен Курп,Жангы Малкъар, Ново-Хамидие,Плановское,Тамбовское,Терекское, Урожайное,Хамидие эл поселенияларыны жер-жерли самоуправление Советлерини тилеклери бла Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1.Терк муниципальный районну Терек шахар поселение, Арик,Белоглинское, Огъары Акъбаш,Огъары Курп,Джулат,Дейское, Инаркой,Интернациональный,Красноармейское,Тёбен Курп,Жангы Малкъар, Ново-Хамидие,Плановское,Тамбовское,Терекское, Урожайное,Хамидие эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Терк территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыргъа.

2.Бу бегимни асламлы информацияны органларында басмаларгъа эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салыргъа.

Айырыу комиссияны Председатели **В.М.ГЕШЕВ**
Айырыу комиссияны Секретары **АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.**

Черек муниципальный районну Бызынгы,Къара-Суу эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Черек территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2011 жылда 13-чю декабрьде Нальчик ш. №19/4-5

«Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини эмда референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» Федеральный законну 24-чю статьясыны 4-чю пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияланы юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законну 1-чи статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде эмда Черек муниципальный районну Бызынгы,Къара-Суу эл поселенияларыны жер-жерли самоуправление Советлерини тилеклери бла Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1.Черек муниципальный районну Бызынгы, Къара-Суу эл поселенияла муниципальный къуралыуларыны айырыу комиссияларыны полномочияларын Черек территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыргъа.

2.Бу бегимни асламлы информацияны органларында басмаларгъа эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салыргъа.

Айырыу комиссияны Председатели **В.М.ГЕШЕВ**
Айырыу комиссияны Секретары **АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.**

Черек муниципальный районну Огъары Малкъар эл поселение муниципальный къуралыуну айырыу комиссиясыны полномочияларын Черек территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыуну юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны

БЕГИМИ

2011 жылда 13-чю декабрьде Нальчик ш. №20/1-5

«Россей Федерацияны гражданларыны айырыу эркинликлерини эмда референдумгъа къатышыргъа эркинликлерини баш гарантияларыны юслеринден» Федеральный законну 24-чю статьясыны 4-чю пунктуна, «Къабарты-Малкъар Республиканы территориялы айырыу комиссияланы юслеринден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законну 1-чи статьясыны 4-чю кесегине тийишлиликде эмда Черек муниципальный районну Огъары Малкъар эл поселенисыны жер-жерли самоуправление Советини тилеги бла Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясы **бегим этеди**:

1.Черек муниципальный районну Огъары Малкъар эл поселение муниципальный къуралыуну айырыу комиссияларыны полномочияларын Черек территориялы айырыу комиссияны боюнуна салыргъа.

2.Бу бегимни асламлы информацияны органларында басмаларгъа эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Айырыу комиссиясыны Интернет сайтына салыргъа.

Айырыу комиссияны Председатели **В.М.ГЕШЕВ**
Айырыу комиссияны Секретары **АТМЫРЗАЛАНЫ И.А.**

БИЗНИ ОКЪУУ ЮЙЛЕРИБИЗ

«Ёксюзлени аш хазырларгъа, быстыр жууаргъа окъуна юйретеме»

Этчеланы Зухура Сафаровна билим бериуде ишлеп келгенли отуз беш жылгъа жууукъашханды. Ол заманны ичинде ол Жанны Малкъарда сабийлеге тарыхдан дерсле да бергенди. Урунуу жолуну иги кесеги уа Нальчикде «Къурулушчу» лицейде озгъанды.

Айтханыбызча, ол тарыхчыды. КъМКъУ-ну ол факультетин айырмалы бошатъанды.

Алай аны жашауу окъутуудан эсе асламракъ юйретиу бла байламлы болгъанлай келеди. Бу лицейде да ол кёбюсюнде аны бла кюрешеди. Былай къарагъанда, аны ишине алай уллу кыйын салынмагъанча да кёрюнеди. Болсада жаш адамланы жашауугъа къошуу, ала терсине кетмезча этиу- ма олду аныбыр борчу.

-Зухура Сафаровна, сизни окъуу юйде студентле къаллай усталыкълагъа юйренедиле? Биогюнлюкде лицейни иши къалай барады?

-Ала мында бек кёпдюле. Къурулушчу, почта эм телефон связъла, финансла бла байламлы усталыкъла асламдыла. Самолётла учхан жоллагъа амаллары салыргъа да юйретедиле. Сабийлеге ай сайын стипендия да бериледи. Аны иги окъугъанла асламыракъ алгъанларын билесиз. Атасы, анасы да болмагъан ёксюзлеге мында бек иги къайгъырадыла. Сёз ючюн, алагъа ай сайын жети мингге жете социальный пособие тёленеди. Юс кийимле бла болушлукъ да этилиучюдю.

Мында болумну юсюнден айтхан заманда, алагъа окъургъа, усталыкъ алыргъа, керлерин жашаугъа къоша билирге бек иги онгла къуралгъандыла. Тыш жерледен келгенлени барысына да общежитие бериледи. Отоулары фатарлачадыла. Къызлагъа, жашлагъа да аш хазырлагъан, телевизоргъа къарагъан, дерслерин хазырлагъан, быстыр жууугъан жерлери да башха-башхадыла.

Кружокла да бек кёпдюле мында. Жашла бла къызла тепсерге юйренедиле, мотоспорт бла, футбол бла да кюрешедиле. Футбол майданыбыз а дуния стандартлагъа кёре окъуна ишленнгенди.

Общежитде турургъа излегенле бла келишимле къураладыла. Аны ырысхысын сакъларгъа да юйретебиз. Быйылгъа дери ашны окъуучулагъа ючюн-тёрт кере ашатып туруучу эдик. Шёндюю, жарсыугъа, аллай онг жокъду. Болсада жылы тюш азыкъ аланы барысына да бериледи. Ол хакъсызды. Аш мында хазырланады. Лицейни кесини мекямы, общежити, ашханасы да бир жерчикде болгъанлары уа окъуучуларыбызгъа бютюнда тапды. Аланы общежитде тургъанларына уа бал туз, чай кырдык, чёплеу жау да юлешиучюбюз.

Энди лицейибиз колледжге бурула турады да, онгларыбыз бютюнда игиге айланырыкъдыла деп, къууанып сакълап турабыз. Кесибизни медпунктубуз да барды. Дарманла бла да жалчытыу игиди.

-Окъуучуларыгызгъа артда иш а табыламыды?

-Энди, алгъынча, предприятияла бла келишимле этилмейдиле. Заманны кесигизангылайсыз. Ишсизлик бюгюнлюкде кыйын проблема болуп къалгъанды. Кесим эки сабийни анасыма. Аланы бийик билимлери болгъанлыкъгъа, ишсиздиле. Бу биз сагъыннган усталыкъланы алгъан сабий артда кесине иш табарыкъды деп, мен алай акъыл этеме. Финансистлеге къыйыныракъ болса да, бирсилеге тынчыракъды. Сора аланы практикагъа алтген кезиулеринде, ишлерин жаратып, заочно окъуугъа кёчгенлери да кёп болуучуду.

-Былай къарагъанда, шёндю быллай окъуу юйлеге жаланда школлада окъуялмагъан, бир кесек къылыкъсызыракъ да сабийле келгенча кёрюнеди. Не дерге боллукъсуз аны юсюнден?

-Бизге бери жетинчи –сегизинчи классладан да келедиле окъуучула. Бек аз-алтынчы классдан. Аланы къадарлары бузулмасын, жашаугъа арналарын жарашдырсынла деп кёп кюч салынады. Школ программаланы да окъуйдула, аны бла бирге усталыкъгъа да юйренедиле.

Ёксюзле да кёп келедиле бери. Болсада толу, ахшы юйюрледен да иги кесек сабийибиз барды. Баям, ол биягъында сагъыннган проблема бла байламлы болур. Кёпле артда иш къайдан излериклерини юсюнден алгъадан сагъыыш этедиле. Мен ол кёз къарамны тюзге санайма. Кесини халал гыржынын табып жашарча болалса, аны не хатасы барды.

Манга общежитде тургъанларды бла кёбюрек тюбеширге тюшеди мен аланы юйретиучюлери болгъаным себелли. Бирси республикаладан да, сёз ючюн, Дагъыстандан, Чеченден, Ингушетиядан да мында иги кесек сабий окъуйду.

Аланы мен нелерин жаратама, билемисиз? Жашла кеслерини миллетлеринден къызчыкъланы къорулуай, сакълай, сора бирсилеге да намыс бере билгенлерин. Жаш тёлюде ол затны кёрсенг, кёлюнг кётюрюледи, къууанноган этесе. Кёп миллетледен сабийле окъуйдула мында. Бир бирлерине билеклик эте билиулери тамбланы юсюнден ахшы умутла туудурады.

-Анча жылны ичинде сиз сабийлени къатларында кюндюз да, кече да турасыз. Къайсыбыз да ангылайбыз, ала барысы да бир кибик тюйюлдюле. Сиз аланы минчакъ инжилени тизгенлей бир жолгъа тизе, айтханыгызгъа ийнандыра, аны этдире да билгенигизге уа шёндю жашланы бла къызланы сизни бла къалай сёлешгенлерине, кеслерин жюрютгенлерине къарай тюшюнгенме. Къыйын тюйюлмюдю ол?

-Къыйынды, сёзсюз. Низамны, тазалыкъны сакълаугъан тынч болмаз быллай жерде бир заманда да. Алагъа керексиз жерде чий берсенг, сора оюлду хар зат да. Мен общежитде тургъан жозден артыкъ сабийни кесими сабийлеримча алай сюеме. Бир жергеми кетдиле соруп, ала келгинчи тынчлыгъым къуруйду. Бирде, къадарлары къалай болур деп, эриген да этеме. Урушуп, артда сокъурансам а: «Ана не ючюн урушады кесини сабийине?»-деп келеди кёлюме. Ма алайды, ариу айтыргъа, къаты сёлеширге да тюшеди. Болсада барысын да сюеме.

Къыйын ишди дегенлигиме, юйде кюнлеримде аланы излегенлей турама. Хар нени да юйретеме этерге. Сёз ючюн, ёксюзлени ким юйретсин? Ала аш эте билмейдиле. Бир жол ингирикде окъуучула тургъан отоулагъа къарай келгенимде, ала нени эсе да ары-бери бурургъа кюреше тура эдиле. Ала гыржын биширирге сюйгендиле. Жилярыгъын окъуна келгенди, аны кёргенде. Аны себелли аш этерге, адыр, быстыр жууаргъа, дерслерин хазырларгъа юйретеме. Билгеними аямайма. Эртдеди, кечди, демеймме.

Билемисиз, сабийле бла ишлесенг, ала сени къарт болургъа къоймайдыла. Мени жаланда бир саугъам барды - ол а аланы ыразылыкъларды. Юйретиучю –ол къуру окъутургъа угъай, жашаугъа да юйретеди. Атадан, анадан кенгде тургъан сабийлени ала терсине кетмезча этерге борчлубуз. Ол бизни боюнубуздады.

-Къаллайды шёндюгю жаш тёлю?

-Биз ата-анагъа, устазгъа тынгылап, андан сора сагъыш эте эсек, бюгюнгю жаш тёлю алай тюйюлдю. Хар нege да кеслери оноу этип къояргъа сюедиле. Алай а адетни, адепни сюйгенлери да кёпдю.

Оноучула болургъа излегенлери да, бир жанындан къарасанг, аман тюйюлдю. Жашауда къыйынлыкъ, тынчлыкъ да болады. Ол кезиуде адам тюз оноу эте билсе, жангылып кетмесе, айхай да, кесини жолун табар деп, ышанырыгъынг келеди.

Ушакъны **МОКЪАЛАНЫ Зухура** бардыргъанды.
Суратны **ХОЛАЛАНЫ Марзият** алгъанды.

ДАЧАЛА

«Горняк» биригиу болушлукъсуз кечиналлыкъ тюйюлдю

Тырныауузда вольфрам-молибден комбинатны терек бахчачыланы «Горняк» биригиую къуралгъанлы отуз жыл чакъылы болады. Аны членлери бу предприятияда урунгандыла. Участкаланы алагъа Кюнлюм ёзенде берген эдиле. Бу биригиую бюгюнлюкде проблемаларыны эм анда болумну юсюнден биз аны председатели Мурачаланы Шамшудин бла ушакъ этгенбиз.

-Шамшудин Юсупович, дача участкала къаллай бир жерни аладыла?

-Хайырланыугъа берилген жерле бюгюнлюкге 126 гектар боладыла. Дача участкаланы уллулукълары уа юч сотка неда андан асламыракъды. Адамла алагъа кёп къыйын салгъанлары да кёрюнеди: юйле ишленнгенди, аны себелли орамла окъуна бардыла.

Кёгет тереклени уа эртте окъуна салгъандыла, бюгюнлюкте аланы файдаларын да кёредиле. Эки минг чакъылы тырныауузчугъа уа дачала солур жер болгъандыла, аны бла бирге юйюрлерин аш-азыкъ бла жалчытыугъа да себеллик этедиле.

-Кюнлюмде не зат иги ёседи?

-Не сюйсегиз да ёсдюрюгре боллукъду мында. Иги къаргъа керекди ансы бютюн да бег а суу бла байыкъдырып турургъа. Кеси заманында бу жерлеге сууну кеттирир мурат бла комбинат Быллымда Гескенти сууда водозабор ишлеген эди. Андан дачалагъа дери алты километрге суу быргъына салып, хар участкагъа келирча этген эдиле.

Ол быргъылагъа къарар ючюн слесарьладан энчи бригада къураргъан эдиле, кеслерин да битеу керекли техника бла жалчытып. Дачалада къоркъуузуузлукъгъа сегиз къаауур къарагъандыла. Алагъа иш хакъны комбинат тёлеп тургъанды. Жарсыугъа, бюгюнлюкде болум иги да осал болгъанды.

- Баям, ол комбинат ишин тохтатханы бла байламлы болур?

-Хау, ол алайды. Биригиуню иги халда тутаргъа ахча тёленмейди. Комбинатда ишлегенлени асламы участкаларын сатып, башха регионлагъа кёчюп кеттендиле. Бир-бирлери уа жерлени алайлай къоюп да кеттендиле. Жерлеринде урунгнланы кёбюсю абаданладыла. Ала кеслерине тюрлю-тюрлю тахта кёретле ёсдюредиле, битим иги болса, рынокда да сатадыла.

Алай дачаланы къолда тутхан къыйындан къыйын болуп барады. Нек дегенде суу быргъыла тозургъандыла, биригиуде болгъанланы хал жыл сайын хар сотка ючюн тёлеген 50 сомлары уа жаланда уаакъ ремонтлагъа жетеди. Къалауурлагъа тёлерге уа ахча жокъду.

- Бу болумдан хыйлачыла да ала болурла хайырын?

-Хау. Уручула битеу тапхан темирни жыйып кетедиле: кёабакъланы, эшиклени, суу быргъыланы окъуна. Аланы барысын да жангыртыргъа кёп ахча керекди, ол а жокъду.

- Бу проблемаланы тамамлар ючюн биригиу не зат этеди?

- Кёп болмай биз Эльбрус районну администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары Афашокъланы Раиса бла тюбешген эдик. Ушакъгъа администрациясы башчысыны орунбасары Улимбашев Арслан, Тырныауузну администрациясы башчысыны къуллугъун толтургъан Муаед Азубеков эм башха къуллукъчула къатышхан эдиле.

Анда терек бахчачыланы биригиулерин учредитель керек болгъаныны юсюнден айтхандыла. Ол къуллукъну толтурургъа районну администрациясыны эркинлиги жокъду, аны себелли бу ишни биригиую членлери кеслери къоллариына алыргъа керекдиле. Къалай-алай болса да, районну эм да шахарны администрациялары бизге техника бла болушлукъ этерге деп оноулашхандыла.

- Биригиую членлери да, тирирек болуп, бир къауум ишлени тамамлауну кеси бюнюларына да алыргъа керек болурла?

- Сёзсюз, ол алайды. Къоллариндан келген болушлукъну юсюнден айтмасакъ да, ахча тёлеулени, ала аз болгъанлыкъгъа да, участкаланы иелеринден тёртден бири береди. Жерлени да кёбюсю иесиздиле, неда аланы терс хайырланадыла. Бир бирлеринде иеликге эркинлик берген къагъытлары да жокъду.

Ала барысы да терек бахчачылыкъ биригиую чачылыуына этген шартладыла. Аны себепли аны правлени мюлкню тап халда тутар ючюн участкаларын башларына жаратмагъанлагъа битеу керекли амалланы этерикди. Жер кодексге бла биригиую уставына кёре, юч жылны ичинде кереклича хайырланымагъан жерлени, торлагъа чыгъарып, башхалагъа берирге эркинлик барды. Аллай бир заманны ичинде ахча тёлеулени бермей тургъанланы участкаларын да ол торлагъа чыгъарлыкъдыла.

Ушакъны **ТЕМИРЛАНЫ Анатолий** бардыргъанды.

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Хапарларын аятлагъа тенг этгенди

Кёп болмай ООО «Тетрограф» басмада Бабаланы Сулейманны «Атамы китабы» деген чыгъармасы малкъар, орус тилледе да чыкъыпды. Ол биринчи кере Нальчикде 1977 жылда зарфха урулгъанды. Сёзкюз, аны экинчи кере жашаугъа къайтханы литератураны сюйгенлеге улу соугъды. Китапны, басмагъа хазырлап, ал сёзюн да жазып, ахча табып, дуниягъа кёргюзтген а жызыучу Чыпчыкъланы Борисди.

Китапны сюйгенлени обществоларында уа аны презентациясы болгъанды. Ары келгенле бары да, бир аууздан къаллай иги, огъурлу иш этгенин айтып, Борисге да неслерини ыразлыкъларын билдиргендиле.

Журналистге кёп тюрлю презентациялада болугъра тюшюучюдю. Ёгюрюкден не, бир-бир заманлада алада сёлешгенле китапны окъуъан да этмегенлей, андан бир тюрлю хапарлары да болмагъанлай, сёз къызыдыргъанэртте кетгенликге, кёчгюнчюлюкден къайтхандан сора да Акъ – Сууда аны дайым эсгергенлей тургъандыла. «Мен аны юсюнден асыры кёп эшитгенимден, ёлген окъуна сунмагъанма. Аталары да акъ сакъаллы ариу адам болуучу эди»,- деген эди «Къабарты-Малкъар» къырал телевиденияны малкъар берилуларини баш редактору Мишаланы Ахуэат. Быллайладан фахмулу жашла тууарыкъ эдиле деригибиз келеди. Сулейманны юй бийчеси да, эртте дуниясын алышып, юч къызына аталыкъ, аналыкъ да эдиле. Анда сёлешгенле чынты алимле, литератураны магъанасын толу ангылагъанла, сёзлерин жыр кибик айтхандыла.

Солдан онгнга: **Къарчаланы Аминат**, **Нина Шогенцукова**, **Джамбулат Кошубаев эм Чыпчыкъланы Борис**.

Жыйыйлыуну китапны сюйгенлени бириги улерини таматасы Татьяна Шинкарёва ачхунды эм бардыргъанды. Ол, Борис анга сёлешип, Сулейманны китабын чыгъарыр мураты болгъанын билдиргенинде, аны ол итиниуюне хазна ыразы болмагъанын жашырмагъанды. Энди «Атамы китабы» къолума тюшгенинде уа, аны учнуууун толу англагъанма, деген эди.

Борис, хар замандача, кёп сёзлю тюйюл эди. Алай аны хар оюму а жюргини теренинден келгени уа ишеклик тудурмайды. Ол Сулейманны жашауну юсюнден къысыча билдиргенди. Китап атасына аталгъаны себепли, айхай да, хапарны андан башларгъа тийишлиди.

Кызыр кёпню билген, кёпню кёрген огъурлу киши болгъанды, юй бийчеси жашаудан эртте кетип, экя жашын, кызысын да кеси ёсдюргенди. Таматасы Сулейман аны айтханларын дефтерчигине жаза – жаза тургъанды. Алай бла келгенди ол къара сёз усталыкъгъа. Гитчеси Ибрахим а Къулиланы Къайсын энчи хурметлеген поэтледен эди.

Жашланы аналары жашаудан да, ол презентациягъа келгенине уллу ыразылыгъын, авторну терен акъылына, сабыр ауазына сейир эттенин билдиргенди. Борис бу ауур ишни юсюнден алып, аяхыны дери жетдиргенине ыспас этип, ол бизни барыбызгъа да аламат дерс бергенди, деген эди. Сора «Атамы, китабыны» презентациясы мындан сора да, неда аны бла байламлы жыйылыуна дагъыда болурла деген оюмун да айтханды.

Жыйылыуда атлары белгили халимле, филология илмулары докторлары да бар эдиле. Ала хар бири да илму жанындан, окъуучулача да билдиргендиле неслерини оюмларын. Наталья Смирнова: «Баба улу мени авторумду»,- деп, аны хапарларындан къысха юзюкчюклени окъуп, Сулейманны кишиге ушамагъан стилин белгилен, адала терен оюмла жашагъанларын чертгенди.

Литературовед, издатель Мария Котлярова да, Сулейманны хапарлары бла биогюннге дери да шагъырей болгъанын, презентациягъа келиреден алгъа жангыдан къайтарып окъугъанын айтып, хар жолдан аны жюргеин къозгъап, шошлукъ да берген сезимлени санагъанды. Ол да, текстледен юлгюле келтирип, автор къызчыкъларыны, атасыны, табийгъатны, тереклени юсларинден жаза, ала хар бири дууала кибик эшитилгенлерин белгилегенди. Мында терен оюмла бла огъурлулукъ бир боладыла, дегенди.

Нина Щогенцукова да китап авторну атасына атаугъанын, аны бла уа малкъар халкъны юсюнде ахшы къылыкъланы кёргюзтгенин айтханды. Сулейманны хапарларын биринчи кере бир къауум жыл мындан алгъа окъугъанын, бу жол да ол сезимлери къайтып келгенлерин уллу ыразылыкъ бла билдиргенди. Джамбулат Кошубаев да. Мен авторну жашаудан кетеринден алгъа кёрген эдим да, бетинден жылыу, жарыкъ ура эди, аны тизгинлеринде да бардыла ала, дегенди. Ол аны хапарларында поэзияны да белгилегенди.

Чыпчыкъ улу бла Сулейманны араларында байламлыкъны, чыгъармаларыны бирге ушагъанларыны юсюнден Мадина Хакуашева билдирирге сюйгенди. Ол, Борис анга сёлешип, Баба улу ани кесине къаршы болгъанын айтып тургъанды, дегенди. Ким да, не заманда да кесине жууукъ адамлагъа тартдыргъанын эсге салып, китапны автору бла Борис да бирге ушагъанларын белгилегенди. Хакуашева Баба улну хапарларында малкъарлыланы бла къабартылыланы араларында ушаулыкъны да сагъынгъанды. Ол артыкъда «Огъурлулукъ» деген хапарына эс бургъанды.

Сулейман мени авторум болгъанын да айтыргъа сюеме. Мен институтдан сора жазып башлагъанымда, поэт, драматург Ёлмезланы Мурадиннге кёргюзте тургъанма. Ол а дайым да: «Сен тилни иги да билип, аны тюз хайырланыр ючюн, Бабаланы Сулейманны хапарларын окъу»,-деди эди. Аны биринчи китабыны юсюнден хапарым жокъ эди, кёп бармай а «Минги – Тау» журналны 1997 жылда чыкъгъан 1-чи номеринде аны «Табийгъат аятлары» деген ат бла бир къауум хапары басмаланды.

Бабаланы Сулейман.

Журнал къолума тюшгенлей, юйге келип, окъуп башлайма. Керти окъуна, авторну хар гитче хапары аят кибик эди. «Аят» деген сёз сыйлы Къуран бла байламлыды. Баба улу атасыны намаз этгенине, ийманына, жашау сынауына, огъурлулугъуна болмагъанча уллу сыйлы бергенди. Ол кесини жазыу ишине да ол кёзден къарагъанды. Аны себепли ол гитче хапарчыкъларына аятла дегенин да тюз болур.

Мен аланы окъуй кетип, «Къар» дегенине жетеме. Окъуйма: «Къар кёкден жауады. Къар агъартхан агъач а саулай кёкден жаугъан къаргъа ушаш, артха айланып, кёкге жауа тургъанча, сейир кёрюндю. Бир къар хапула – ёрге, бир къар хапула энишге айланып, учадыла. Анча оюм, анча акъыл, анча фахму барды алада».

Ол кезиуде тышында бир тюрлю ишле бола тургъанларын кёзлерими къыйырлары бла сезип тура эдим, алай эсим, аятлада болуп, бир кесек мычыйма. Сора, аны окъуп бошап, балконнга чыкъгъанымда, эшикде, тюз ол китапда айтылгъанча, къар хапула, бир бири бла ойнай, жерге тюшюрге ашыкъмай, хауада мычып, алай эне эдиле.

Тюз ол сагъатда окъугъанымы кёзлерим бла кёрюп, кёлларым бла тутханым болмагъанча сейир, жомакълы да кёрюнген эди. Анга эс бурмай къалырыгъа да боллукъ эдим, алай сагъат алгъа мен журналны алып юйюме киргенде, къар жауарча тойюл эди. Андан бери Сулейманны хар тизгинине да сакъ къараргъа излейме, аланы къайтарып – къайтарып окъуй. Аны себепли Борисни «Атамы китабыны» аллында жазгъаны бла ыразыма.

Мен Баба улуну китабыны юсюнден айта да, хар сёзюмю ёнчелеп, тергеп, алай жазгъаныма тюшюнеме. Аны окъуй, тилни татыуун чыгъара билгенине, бош сёзле бла табийгъатыбызны музыка кибик жырлатханына, анга баш ургъанына сукъланама. Бир кесекчик окъуна анга ушаргъа итинеме. Баям, ол болур чынты литератураны борчу: окъуучу аны окъуп, авторну фахмусуна багъа бергенден сора да, кесине бир ахшы зат алгъанды.

САРАККУЛАНЫ Асият.
Суратны автор алгъанды.

САУЛУКЪ САКЪЛАУ

«Бизде кёпле болушлукъ табадыла»

Элбрус элде участка больница ишлегенли жетмиш жылдан да артыкъ болады. Бизни корреспондентибиз аны баш врачы Курданланы Аксана бла ушакъ этенди.

- Аксана Жабраиловна, мен билгенден, сизни багъыу учреждениягъыз, сёзсюз, бирда болмагъанча аламатды, башхалагъа ушамагъан сейирликди....

- Кертиси бла да, биз мында жашагъанлагъа профилактика къарауну эмда багъыуну бардыргъандан сора да, къыралны кёп тюрлю жерлеринден келгенлеге да болушабыз. Бизде кесленре бакъдырыл кеттенле кёпдюле, аланы санат саны жокъду. Минги тауну тийресини табийгъатыны, хау болуларыны аламатлыгъы бронхиальный астмадан, поллиноздан къыйналгъанланы ауруулары къозгъалгъан кезиуде саусузланы кесине бек тартады.

Ала эрттеден бери да мында кесленре бакъдырадыла. Курорт зонагъа солургъа келген туристле да кёп кезиуледе бизден болушлукъ излейдиле. Тюзюн айтханда, бизни багъыу учреждениябызны магъанасы участка больница дегенден кёп да кенгиреди.

- Аллай бир адамны алыр эмда алагъа тынгылы болушур ючюн, эштада, багъыу мурдорну тохтамай игилендирип эмда медицина оборудованияны жангыртып турургъа керек болур?

- Арт жыллада бу жаны бла бизде кёп зат этилгенди. Аны алайлыгъын мекямны башына бла санузеллеге тынгылы ремонт, флюорография, сабий эм стоматология кабинетлеге, кюндюзгю стационаргъа да ремонт этилгенлерин айтсакъ да, ангылагъан къыйын тюйюлдю. Терезе рамала мияла пакетлеге алышындырылгъандыла, эки жангы эшик орнатылгъанды, автотрассадан больницагъа дери асфальт салынгъанды.

Больница биогюнлюкде лаборатория оборудование бла тёртюнчю даражада жарашдырылгъанды. Жаппа-жангы терапевт эм башха аппаратла, «терк болушлукъну» эки машинасы – «Газель» бла «Соболь» алынгъандыла. Стоматология эм башха кабинетле оборудование, стационар бёлюм ундурукъла, офис мебель, оргтехника, быстыр ууууччу машина бла жалчытылынгъандыла.

Жылыу берилген жер кеси аллына энчиди, саусузла жатхан палатала жылыдыла, алада холодильникле бардыла. Газ колонкала орнатылгъандыла. Исси суу да барды, душла ишлейдиле. Саусузладан кёплере мында иги кесек заманны кечинирге тюшгени себепли аланы барысы да бек керекли затладыла. Аш-азыкъ бла да иги къараргъа кюрешебиз.

- Бу айтылгъан затлагъа ахча къайдан табылгъанды?

- Айхай да, быланы барысы да баш магъана берилген «Саулукъ» деген миллет проектни хайырындан алынгъандыла. Медицина страхованияны бёлюмюню Къабарты-Малкъар территориялы фондуну, Эльбрус элни, районну администрацияларыны, бизни спонсорларыбызны- предпринимательни хайырыларындан кёп зат сатып алгъанбыз.

- Медицина кадрла бла уа иш къалайды?

- Биогюнлюкде биз керекли специалистле бла толу жалчытылынгъанбыз. Штатда экя участка терапевт, педиатр, гинеколог, стоматолог, стационар доктор, ишни уста билген орта медицина персонал бардыла. Мындагъыланы кёбюсю эрттеден ишлеген адамладыла. Коллективде бир бирге ариу кёзден къарайдыла, биреуню кьууанчы барысыныкъы да болады, жарсыуу да алай.

- Кёп зат этерге керекли былай жерде сизге салынган борчну уа къалай толтуралысыз?

- Эльбрус районда контртеррор операция кийиргинчи, кертиси бла да, иш бек кёп эди. Медицина персонал арыгъан, къыйналгъан дегенни билмей кюрешгенди. Бусагъатда уа туризмни сферасында да медицина болушлукъ къурап, жаланда алай бла болумну тюрлендириге боллукъду.

Уллу магъананы тутхан дагъыда бир иш –бронхиальный астмадан ауругъан саусузлагъа багъыуну къурауду. Биогюнлюкде келирини саулукъларына къаратыргъа сюйгенлени барысын да болушлугъа алыргъа онг жокъду. Ол угъай да, ау жаны бла багъыу ишлеге ахча бериу иги да, тюзюреги уа, къыркъ процентге къысхартылгъанды. Биз аллай саусузлагъа къарамай къояргъа эркин тюйюлбюз, ала бу ауруудан бек къыйналадыла, бийик тау жерлени болумларында багъылыргъа керекдиле.

- Сизни акъылыгъызгъа кёре, адамла кесленре бакъдырыргъа Минги тауну тийресине келир ючюн, не зат этерге керекди?

- Специализациялланган багъыу учрежденияны ишлетиуню вопросун тамамларгъа. Алыкъа ол жокъду, биз кесибиз тийишли онгла къурасакъ да, хатасы боллукъ тюйюл эди. Энчи айтханда, биохимия тинтиулени бардырыр ючюн, бизге кёшакъ аппаратла, лаборатория оборудование керекдиле. Лабораторияны кесин да кенгертирге керекди. Дагъыда бизде саусузла тургъан жерле – ундурукъла да бек аздыла.

Битеу больницагъа ремонт этер заман жетгенди. Андан сора да, энди бизни структура бёлюмюбюзге саналгъан Терс-Къол посёлкада амбулаториягъа да мекям керекди.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.
СУРАТДА: баш врач Курданланы Аксана.
Суратны автор алгъанды.

Халкъны санау

Белгилисича, Къырал статистиканы федеральный службасыны кёп болмай 2010 жылда бардырылгъан Битеуроссей халда халкъны саныны жазыуну итоглары чыгъаргъанды. «Заман» газет 17-чи декабрьде къыралыбызны миллет къауумун ачыкълагъанды.

Ол бидириуле бла окъуучуларыбыз уллу сейир бла шагъырейленнгендиле. Аланы тилеклерине кёре, биогюн биз ол темагъа энтта да бир материал басмалайбыз.

Городское и сельское население по субъектам Российской Федерации

	Городское и сельское население	В том числе		В процентах к общей численности населения	
		Городское	сельское	Городское	сельское
А	1	2	3	4	5
Российская Федерация	142856536	10531377	37542763	73.7	26,3
Центральный федеральный округ	38427539	31251840	7175699	81,3	18,7
Белгородская область	1532526	1012932	519594	66,1	33,9
Брянская область	1278217	883427	394790	69,1	30,9
Владимирская область	1443693	1120671	323022	77,6	22,4
Воронежская область	2335380	1486571	848809	63,7	36,3
Ивановская область	1061651	859335	202316	80,9	19,1
Калужская область	1010930	771655	239275	76,3	23,7
Костромская область	667562	466689	200873	69,9	30,1
Курская область	1127081	734649	392432	65,2	34,8
Липецкая область	1173513	747213	426300	63,7	36,3
Московская область	7095120	5683710	1411410	80,1	19,9
Орловская область	786935	515404	271531	65,5	34,5
Рязанская область	1154114	818349	335765	70,9	29,1
Смоленская область	985537	716299	269238	72,7	27,3
Тамбовская область	1091994	640814	451180	58,7	41,3
Тверская область	1353392	1011406	341986	74,7	25,3
Тульская область	1553925	1233689	320236	79,4	20,6
Ярославская область	1272468	1045526	226942	82,2	17,8
г. Москва	11503501	11503501	-	100	-
Северо-Западный федеральный округ	13616057	11371179	2244878	83,5	16,5
Республика Карелия	643548	502217	141331	78,0	22,0
Республика Коми	901189	693436	207753	76,9	23,1
Архангельская область	1227626	928973	298653	75,7	24,3
Ненецкий автономный округ	42090	28539	13551	67,8	32,2
Вологодская область	1202444	849853	352591	70,7	29,3
Калининградская область	941873	730778	211095	77,6	22,4
Ленинградская область	1716868	1127551	589317	65,7	34,3
Мурманская область	795409	738382	57027	92,8	7.2
Новгородская область	634111	447909	186202	70,6	29,4
Псковская область	673423	472514	200909	70,2	29,8
г. Санкт-Петербург	4879566	4879566	-	100	-
Южный федеральный округ	13854334	8649147	5205187	62,4	37,6
Республика Адыгея	439996	223895	216101	50,9	49,1
Республика Калмыкия	289481	127637	161844	44,1	55,9
Краснодарский край	5226647	2765435	2461212	52,9	47,1
Астраханская область	1010073	673737	336336	66,7	33,3
Волгоградская область	2610161	1983322	626839	76,0	24,0
Ростовская область	4277976	2875121	1402855	67,2	32,8
Северо-Кавказский федеральный округ	9428826	4640425	4788401	49,2	50,8
Республика Дагестан	2910249	1315882	1594367	45,2	54,8
Республика Ингушетия	412529	157816	254713	38,3	61,7
Кабардино-Балкарская Республика	859939	468456	391483	54,5	45,5
Карачаево-Черкесская Республика	477859	207457	270402	43,4	56,6
Республика Северная Осетия —Алания	712980	454560	258420	63,8	36,2
Чеченская Республика	1268989	443507	825482	34,9	65.1
Ставропольский край	2786281	1592747	1193534	57,2	42,8
Приволжский федеральный округ	29899699	21181880	8717819	70,8	29,2
Республика Башкортостан	4072292	2461652	1610640	60,4	39,6
Республика Марий Эл	696459	439622	256837	63,1	36,9
Республика Мордовия	834755	504336	330419	60,4	39,6
Республика Татарстан	3786488	2853661	932827	75,4	24,6
Удмуртская Республика	1521420	1052153	469267	69,2	30,8
Чувашская Республика	1251619	735890	515729	58,8	41,2
Пермский край	2635276	1976070	659206	75,0	25,0
Кировская область	1341312	993176	348136	74,0	26,0
Нижегородская область	3310597	2611497	699100	78,9	21,1
Оренбургская область	2033072	1213937	819135	59,7	40,3
Пензенская область	1386186	930102	456084	67,1	32,9
Самарская область	3215532	2579589	635943	80,2	19,8
Саратовская область	2521892	1879565	642327	74,5	25,5
Ульяновская область	1292799	950630	342169	73,5	26,5
Уральский федеральный округ	12080526	9656211	2424315	79,9	20,1
Курганская область	910807	548820	361987	60,3	39,7
Свердловская область	4297747	3604012	693735	83,9	16,1
Тюменская область	3395755	2653456	742299	78,1	21,9
Ханты-Мансийский автономный округ—Югра	1532243	1401429	130814	91,5	8,5
Ямало-Ненецкий автономный округ	522904	443043	79861	84,7	15,3
Челябинская область	3476217	2849923	626294	82,0	18,0
Сибирский федеральный округ	19256426	13857121	5399305	72,0	28,0
Республика Алтай	206168	56933	149235	27,6	72,4
Республика Бурятия	972021	567632	404389	58,4	41,6
Республика Тыва	307930	163402	144528	53,1	46,9
Республика Хакасия	532403	358187	174216	67,3	32,7
Алтайский край	2419755	1323578	1096177	54,7	45,3
Забайкальский край	1107107	729641	377466	65,9	34.1
Красноярский край	2828187	2157706	670481	76,3	23,7
Иркутская область	2428750	1932334	496416	79,6	20,4
Кемеровская область	2763135	2358901	404234	85,4	14,6
Новосибирская область	2665911	2059914	605997	77,3	22,7
Омская область	1977665	1413226	564439	71,5	28,5
Томская область	1047394	735667	311727	70,2	29.8
Дальневосточный федеральный округ	6293129	4705970	1587159	74,8	25,2
Республика Саха (Якутия)	958528	614545	343983	64,1	35,9
Камчатский край	322079	249150	72929	77,4	22.6
Приморский край	1956497	1488957	467540	76,1	23,9
Хабаровский край	1343869	1099714	244155	81,8	18,2
Амурская область	830103	554572	275531	66,8	33,2
Магаданская область	156996	149811	7185	95,4	4,6
Сахалинская область	497973	397106	100867	79,7	20,3
Еврейская автономная область	176558	119381	57177	67,6	32,4
Чукотский автономный округ	50526	32734	17792	64,8	35,2

КОНЦЕРТ

Сахнада – жаш музыкантла

Биз билдирген эдик СКГИИ-ни структурасына кирген культураны бла искусстволаны колледжинде «Декабрь ингирлени» жангыртханларын. Сёзсюз, ол классикалы музыканы сюйгенлеге ахшы саугъады. Бла кюнде анда биринчи концерт болгъанды.

Чынг алгъа «Декабрь ингирле» къалай бла жаратылгъанларын эсгертирге излейбиз. Ала Москвадагъы Пушкин атлы музейде бардырылып башлагъандыла. Анга уллу къыйынны директор Ирина Антонова бла айтхылыкъ пианист Святослав Рихтер салгъандыла. Ары белгили музыкантланы чакъырып, ала да музейде концерт берликлери кеслерине уллу насыпха, сыйгъа санагъандыла.

Къараучуланы араларында уа, музыканы сюйгенледен сора да, белгили актёрла, режиссёрла, жырчыла да болгъандыла, ала концертлеге да къатышхандыла.

Бу ахшы тёрени Нальчикни ол замандагъы музыка училищеси да (ол колледжни ол замандагъы аты) алгъанды. Бизни шахарчыла да аллай ингирлеге сюйюп жюрюгенди. Баш кюн баргъан концертде да аланы уллу жылыу бла эсгере эдиле. Мындан онобешеу жыл алгъа бу окъуу юйню студентлери ингирлеге деп энчи номерле хазырлагъандыла.

Концертде уа сахнагъа студентле бла устазла чыкъгъандыла. Аны скрипач къыз Фарида Афова ачханды. Ол Гендельни чыгъармасын эшитдиргенди. Софья Жамборова да рояльда кесини усталыгъын кёргюзтгенди. Хачатурянны «Лезгинкасына», жаш музыкант Игорь Евдокимов согъуп, къараучу сюйюп тынгылагъанды.

Башында айтханымча, конца, сюйдюмлюлюгюне тюшюнебиз. Бу жол да аны аккордеонда чемерлигине залдагъыла ыразы болуп тынгылагъандыла. Шарибов окъуучусу Александр Казаков бла аламат дуэт къурагъандыла. Аны сохталары бирча фахмулудыла. Бизни белгили къобузчуз Малкъарланы Мурат да Валерий Шарибовну классында окъугъанды.

Концертни уа колледжни миллет музыка инструментле бёлюмюню студентлеринден къуралгъан «Шикапшина» ансамбль жапханды. Жаш музыкантланы араларында сынаулуладан жаланда Мотталаны Тимурну кёрюрге боллукъ эди. Ансамбль,сёзсюз, ингирни жарытханды. Артыкъда аны согъуюнда Пяццолланы «Либертангосун» белгилерге сюеме. Бу чыгъарманы асламында аккордеонда согъуп эшите тургъанма. Бир талай миллет музыка инструментле бирден аны сокъгъанларында уа, ол бютюнда ариу, юючю эшитилгенди.

«Декабрь ингирлени» жаш музыкантла башлагъанлары да ахшы шартды. Бир къуум жылдан ала да, тамата колледжге тюшюп, ол къадар алагъа аллай бир игилик берсин. Аланы къолларындан келлик эди Къабарты-Малкъардан угъай, башха республикадан окъуна дин ахлуланы чакъырыргъа. Ала бизни юйюрню намысын этип, жюрегибизни къыйнаргъа сюймей, орам хапарлагъа да тынгыламай, зикир окъугъуз деп къаты сюелмегендиле. Аланы алай нек эттенлерин ангылап, ыспас эттенле да кёп болгъандыла.

Алай а бир кесекден элибизде зикир юйледе окъулгъаны эшитиле башлады. Кёп юйюрлени жюреклери сыннганды бу зат ючюн жаланда менги неда къарындашымы угъай.

Мен бир тюрлю адетге, сёзге, Мне билейим, тёреге угъай келгиле неда юч тюрлю болуу ол не шериатха, не адамлыкъгъа кишмеген затды. Ол мени кеси оюмумду.

Аллах сакъласын, бир кишиге да акъыл юйретирден кенгдеме. Мен кесим излейме акъылны ансы. Атабызны асыргъаныбызда да тынгылагъан эди анабызы эфендилеге, элде башха тёре къурайбиз дегенлеринде. Биз да барлыкъ эдик анабызны жолунда, таматала не деселе да, ол тёре болуп къаллыкъ эди.

Юйге келгиз къартлагъа жаным къурман болсун. Арыбери тарт-соз этгенлеге уа биллмейме не дерге. Мени да болур жангылгъан жерим, аны къозгъар кереги да болмаз эди. Аллай мен тынгыласам, башхасы тынгыласа, сора эл эллей къаламыды да? Бизге уа тюшгенди эшитирге «элигизге, тукъумугъзгъа да кюлейим» деген сёзлени. Бир кишини эли, тукъуму да башханыкъындан ыспассы тюйюлдю. Биреуню башын бушуу, сагъыш басханлыкъгъа, жарсыугъа, аны не тасхасын кёреме да, кимге несин айтама дегенле тюбейдиле. Былайда да бардыла мениангыларыкъла.

Ахыр амалымы таусуп, тишириу башым бла иймамны аллына кесим окъуна баргъанма. Охо да, ол манга намыс этерча мен кимме аллай бир? Алай мени ёлген адамымы кёрмей эсе да намысын, атасындан тамата къартланы аллай бир сакълатып, уятлыл неге турургъа керек эди... Ол аксакъаллагъа не дерге билмей, уллу терслигибиз болгъанча, не къадар жунчугъанбыз.

Бизни уллу анабыз, атабыз да дин ахлусу адамла эдиле. Кёргенбиз адетлени, тёрелени да. Керек болса, кесибиз тийишлисин окъуп да къояллыкъбыз. Алай элде жашагъаныбыз къадарда, элча болургъа сюе эдик.

Эрттеден бери да юйледе окъуна келгенди зикир. Межгитде окъулса да игиди, угъай демейме. Жаланда Аллахны да, адамны да аллында тенглик эм тюзлюк болурун излейме. Къоруулар адамлары жокъду, былагъа не этсек да депми болады алай...

Да угъай, юйюрде аз къалгъан эсек да, бизни тукъум да гитче тюйюлдю. Бардыла къатыбызда сюеллик адамларыбыз. Алай бир сагъыш а къыймайды. Бир къаум айдан манга юйге дин ахлуланы дагъыда чакъырыргъа тюшерикди. Анда да быланмы этерик болурла?..

З.Х.

«Шикапшина» ансамбль.

Игорь Евдокимов.

Сурат хапарлайды

Театрны юсюнден ачыкъ сёлешиу

Озгъан ёмюрню 60-чы – 70-чи жылларында Малкъар театрны таматаларын, актёрларын, режиссёрланы, драматургланы да, республиканы къырал телевидениясына чакъырып, тюрлю –тюрлю бериуле хазырлап, оюнларын плёнкалагъа жазгырып тургъандыла. Сёзсюз, ала бюгюнлюкде культурабызны алтын фондуна айланнгъанды, театрны тарыхында да унутулмазлыкъ бетдиле.

Республикалы телевидение эки degе бёлюнгенден сора, жарсыугъа, къараучу ол бериулеге къарар амал таппай тургъанды. Арт кезиуде, хал игиге айланып, «Россия 1» каналдан ингирде фондда сакъланнган ахшы бериулеге бла театр оюнлагъа энди къарар онг барды. Аланы «Ретро ТВ» рубрикада терк – терк кёрюзтедиле.

Бу сиз кёрген сурат да 1970 жыллада аллай телевидение бериуледен бирин хазырлагъанда алынгъанды. Малкъар театры келечилери ишлерини, рольларыны, репертуарларыны юслериндеи хапар айтыучу эдиле. **Солдан онгнга**: Текуланы Раузат, Баразбийланы Исмайыл, Маммеланы Ибрагим, Токуманы Рая, Биттирланы Абидат, Рахайланы Исмайыл, Гуалаланы Башир, Боташланы Исса, Махийланы Зоя, Тёппеланы Алим, кабартылы актёр Магамет Тубаев, Къулийланы Борис, Ахматланы Зейтун, (къыйырдагъын танымагъанбыз) олтурадыла.

ТАШЛЫЛАНЫ Асият.

Грек-рим тутушуу

Махмутну кезиулю хорламы

Швецияда грек-рим тутушуудан «Кубок Хапаранды» деген халкъла аралы турнир бардырылгъанды. Россейни жыйымдыкъ командасыны санында анга Элбрус районну олимпиада резервини специализациялланнган сабий-жаш тёлю спорт школуну жаш гёжефи Башийланы Махмут да къатышханды.

Кеси ауурлугъунда (84кг.) ол Финляндияны, Швецияны, Эстониясы эм Украинаны келечилерин хорлап, биринчи болгъанды. Бюгюнлюкде жаш тёлюню арасында Европаны эки кере чемпиону январь айда Иван Поддубныйни мемориалына хазырланады.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.
Сурат авторнуду.

СУРАТДА: Башийланы Махмут тренери Этезланы Хусейин бла.

ЖАШАУ ХАЛЛА

Дин ахлула бизге аман кёзден нек къарадыла?

Жюрегимде болгъан къыйынлыкъны адамгъа айтып, аны да инжилтичюледен тюйюлме. Не ауур кезиуде да бар жарсыуларымы ичимде кечиндирирге кюрешеме. Ол терс, тюз болгъанын билмейме.

Бу затны жазар ючюн, кёп сагъыш этгенме. Алгъадан окъуна айтыргъа сюеме, ангылагъанла сау болсунла! Алыкъа башларындан сынамагъанла мени кьабыма киралмазгъа да болурла...

Бизни газетибизде дин тёрелени, анда болургъа тийишли жоруканы юсюринден оюмла, сагъышла да басмаланнганлай турадыла. Аллай халкъ бла дин ахлула бир акъылгъа алыкъа келирге ушамайдыла.

Мени бир инсанны да не аманлар, не сёгер акъылым жокъду. Алты айны ичинде бизни юйюрге къайтып-къайтып бушуу сынаргъа тюшгенди. Ким да ангылайды, быллай жумуш дин ахлусуз ётмегенин. Сау болсунла, ол кюнлерибизде къатыбызда болгъанла, тийишли сёз бла жапсара билгенле да.

Къайсы элде ёсгеними жазаргъа уа сюймейме. Нек дегенде дин бла байламлы жумушла аланы хар биринде да бирча тюйюлдюле.

Ангылагъан болурсуз, бизге юйюге дин ахлуланы бир ненча кере чакъырыргъа тюшгенди. Сау болсунла, келип жумушубузну тынгылы этгенле. Алай аланы бир бирлеринде жаразышып жюрюмегенлери уа бизни жюрегибизни иги да къыйнагъанды.

Хар ким да элинде, жеринде жюрюген адетни, тёрени этеди. Мен да, халкъдан бири эсем, андан айырылмазгъа сюеме. Ким биледи, атабыз-анабыз сау болсала, ала да этер эдиле тийишли оноу, айтыр эдиле былай болсун деп. Не айтыргъа сюеме? Дин ахлула бир жол келе да, экинчи жол келмей, бирде болмачы сыллтаула къурай, сёзлеринде турмай жарсытханлардыла.

Барысын да санап турургъа сюймейме. Алай бир кере болгъанын айтмай а болалмайма. Бизни юйде зикир окъутургъа керек эди. Алгъадан окъуна келирге тийишли адамлагъа билдирилген эди. Жаш-къушлагъа ышанып къоймай, тукъумубузну таматасы окъуна баргъан эди алларына.

Ол кюн да жетди. Дин ахлула юйге келир заман да. Алай а ол кюн мен сынагъанны бир инсан да сынамасын. Атабызны тенгелери зикир окъургъа хазыр болуп келдиле, болсада алагъа башчы боллукъ да жокъ, ийман да жокъ... Да ёмюрлерин бу ишни юсюнде ётдюргенлеге жарагъан эсе бизге келирге, жаш ийманчыкъгъа уа нек жарамады? Огьесе эр кишича айтхан сёзюнде тургъан айыпхамы санала башлагъанды?...

Ма алай бла къартла бизни юйюбюзде эрттенден ингирге дери олтурдула, юйде зикир да окъулмады. Бизге келгенлени хар бирини оюмун, сёзлерин а мен айтыргъа сюймейме.

Жахар кимни да адамы юйюне керекди. Анга отуз жылмыды, жюз жылмыды, не башхасы барды? Бир кишини бушуу башханыкъындан кём болмайды. Бу затны юсюнде дин ахлуларыбызы элни адамын тенг кёрмеселе, айхай да, аны жюрекге къалай къыйын тийгенин айтыр, жазар керекликси да жокъду.

Экинчи кюн а тюз аллай жумуш бизни тийре къоншубузда боллукъ эди. Мен бу юйюрге къаллай бир ыразы эсем да, къадар алагъа аллай бир игилик берсин. Аланы къолларындан келлик эди Къабарты-Малкъардан угъай, башха республикадан окъуна дин ахлуланы чакъырыргъа. Ала бизни юйюрню намысын этип, жюрегибизни къыйнаргъа сюймей, орам хапарлагъа да тынгыламай, зикир окъугъуз деп къаты сюелмегендиле. Аланы алай нек эттенлерин ангылап, ыспас эттенле да кёп болгъандыла.

Ахыр амалымы таусуп, тишириу башым бла иймамны аллына кесим окъуна баргъанма. Охо да, ол манга намыс этерча мен кимме аллай бир? Алай мени ёлген адамымы кёрмей эсе да намысын, атасындан тамата къартланы аллай бир сакълатып, уятлы неге турургъа керек эди... Ол аксакъаллагъа не дерге билмей, уллу терслигибиз болгъанча, не къадар жунчугъанбыз.

Бизни уллу анабыз, атабыз да дин ахлусу адамла эдиле. Кёргенбиз адетлени, тёрелени да. Керек болса, кесибиз тийишлисин окъуп да къояллыкъбыз. Алай элде жашагъаныбыз къадарда, элча болургъа сюе эдик.

Эрттеден бери да юйледе окъуна келгенди зикир. Межгитде окъулса да игиди, угъай демейме. Жаланда Аллахны да, адамны да аллында тенглик эм тюзлюк болурун излейме. Къоруулар адамлары жокъду, былагъа не этсек да депми болады алай...

Да угъай, юйюрде аз къалгъан эсек да, бизни тукъум да гитче тюйюлдю. Бардыла къатыбызда сюеллик адамларыбыз. Алай бир сагъыш а къыймайды. Бир къаум айдан манга юйге дин ахлуланы дагъыда чакъырыргъа тюшерикди. Анда да быланмы этерик болурла?..

З.Х.

Бокс

Тёрт биринчи жер бла къайтхандыла

Пятигорск шахарда боксдан аны мэрини саугъасына жораланнган битеуроссей турнир бардырылгъанды. Анга къыралны бек ючлю 400 жаш спортчусу къатышландыла.

Турнирде тренер Мерзантланы Руслан юйретген бешеулен да кеслерини усталыкъларын кёргюзтгенди. Аладан тёртюсю - Герийланы Азамат, Ислам Сохов, Замбек Атсаламов эм Кантемир Ажгериев къаты юрешден сора кеси ауурлукъларында биринчиле болгъандыла.

22-28-чи декабрь кезиуде осал кюнле эм сагъатла

24-чю декабрь, шабат кюн (21.00 сагъатдан 23.00 сагъатха дери)

Ревматизм ауруугъгъуз, теригизни, тишлеригизни, солуу органларыгъызны, къолларыгъызны, бел сюеклеригизни тийрелеринде жиклеригизни ауруулары къозгъалыргъа боллукъдула. Санларыгъызны сындырмазгъа, кесигизге сууукъну ётдюрмезге сакъ болгъуз.

25-чи декабрь, ыйых кюн (05.00 сагъатдан 07.00 сагъатха дери)

Остеохондроз ауруугъгъуз къозгъалыргъа къокъуу барды, сийидик - уятлыкъ органларыгъыз къыйнаргъа, бир жеригизни ачытыргъа-сындырыргъа да боллукъсуз.

Кесигизге сууукъну ётдюрмезге, ауур ишни этип, къыйналмазгъа кюрешигиз.

«Аргументы и факты» газетден.

ЭСГЕРИУ

Мао былай дегенди...

Алтмышынчы жыллада Нальчикде университети физика-математика бёлюмюн бошагъандан сора мени Бийик тау-геофизика институтха жибередиле. Ол кезиуде бизде усталыкъ алыргъа, биз бардыргъан ишге юйренирге ючю къытайлы жаш келедиле.

Ючюсю да мени бла бир отоуда жашайдыла. Хаулеликге кеслерин алдатмагъан, иш кёллю, ариу къылыкълы адамла кеслери уа. Окъургъа, билим алыргъа уа бир бек къадалып кюрешедиле.

Жарым жыл чакълы бирге турдукъ, алай чагъыр, аракъы ичип аланы бирин да кёрмедим.

Киногъа, театргъа да хазна бармайдыла. Чакъырсам окъуна: «Угъай, сау бол, бармайбыз. Мао айтханды: Окъуу, билим алыргъа корешигиз! Заманыгъызны бошунакъгъа жоймагъыз». Бизде алыкъа бу ишни билген адам жокъду. Биз а биринчи устала боллукъбуз, бузну тыйгъан ишни бардырлыкъла, бизден сора, киши да боллукъ тюйюлдю. Билмеген затыбызны уа кимден сорлукъбуз? Аны ючюн бек иги юйренирге керекбиз»,-деп къоя эдиле.

Алай бла ушагъыбызны асламысы ишни юсюнден болгъанды. Къырал башчыларын бир да унутмагъандыла. Мао алай айтды, Мао былай дегенди, деп къояр эдиле. Адамгъа билеклик этергe да бек сюйгенди ала.

Аны юсюнден бир улгючюк келтирейим. Кюннге юч кере столовада ашайбыз. Бир жол, ишде булжуп, кеч къалып, тургъан жерибизге ашхана жабылгъандан сора келеме. Къытайлы нёгерлериме: «Ушхууур этерге жеталмадым»,-дейме. Ундурукъгъа таянып, къалкъып къалама. Бир заманда къытайлы жашладан бири: «Дауут, ашаргъа тур!»-деп уятады. Столну юсю уа ашарыкъдан топпа-толу. Бек къууанып, къытайлы тенглериме да ыразылыгъымы билдире, аш кёллю болама.

Бюгюнлюкде Къытай уллу атламла бла терк айный баргъанына мен сейирсинмейме. Нек дегенде адамны, миллетни да байлыгъы аны халына, акъылына кёре болады. Мени къытайлы тенглерим кеси къайтыларын этмей эдиле. Мао айтханды, къыралыбыз бай болургъа керекди. Аны байыкъландырыр ючюн, биз да тийишли юлюшюбюзню къошаргъа керекбиз, дей эдиле. Хар инсанны эсинде аллай акъыл, аллай жорукъ болгъандан, сёзсюз, Къытай бек бай къыралладан бирине аны ючюн саналады.

ТЕБУЛАНЫ Дауут.

КъМР-ни Жазыучуларыны союзуну правлени Россейни Жазыучуларыны союзуну члени **БОЛАТЛАНЫ Харунну** жашы **Юрусланга** анасы **БОЛАТЛАНЫ Аминат** ёлгени бла байламлы, бушуу этип, къайгъы сёз береди.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕППАЙЛАНЫ Муталин (баш редакторну орунбасары), КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан (баш редакторну орунбасары), АЛИКАЛАНЫ Владимир, БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейин, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйы - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректора - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика бёлюм - 42-67-68,42-24-02.
Экономика бёлюм- 42-66-73.
Культура бёлюм - 42-75-82, 42-68-72.
Социальный политика бёлюм - 42-66-76, 47-27-59.
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - 47-26-39, 42-66-71.
Письмола эм реклама бёлюм - 42-37-94.
Тилманчла бёлюм- 47-31-28.
Сурат алыучуда- 42-75-82, 42-66-76.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъат жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.
Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликлерини къоруулу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнъда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Асламы информация органла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр эттенди.
Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басманланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33
Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 42-06-51, 42-19-97
Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынгъанды
ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Аликаланы Владимир- дежурный редактор; Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары; Рахайланы Джамиля (1-2-чю бетле), Зезаланы Лида (3-4-чю бетле) - корректорла.
Тиражы 3830 экз. Заказ № 4126

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы: elbor_50@mail.ru